

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

7. DECEMBER 2016

Arbeid med religion, livssyn og etikk

NAFO Morsmålskonferanse

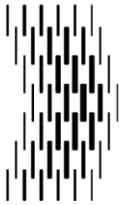
Stavanger 24. november 2016

Dosent Beate Børresen

Beate.Borresen@hioa.no

- Barnehagen: Etikkk, religion og filosofi
- Skolen: KRLE – kristendom, religion, etikkk og filosofi
- Kunnskap om religioner og livssyn
- Innføring i tradisjoner
- Kunnskap om og tilegnelse av etikkk og filosofi
- Utfordringer:
 - religionsfriheten
 - humanisme, etikkk og filosofi kan lett bli kjedelig, abstrakt og allment prat

Etikk, religion og filosofi

- Kunnskap om eget og andres livssyn/religion
- Mulighet til å reflektere over eksistensielle spørsmål
- Utvikling av etisk bevissthet og moralsk evne
- Språklæring

KRLE

- Et fag blant andre fag i skolen
- Skal gi kunnskaper om religioner, livssyn, filosofi og etikk
- Skal bidra til å utvikle kritisk evne og moral hos elevene
- Det skal benyttes «varierte og engasjerende arbeidsmåter»
- Fritaksreglene gjelder hele skolens virksomhet, men er særlig aktuelle i religions- og livssynsundervisningen
- Julegudstjeneste er ikke KRLE-undervisning

Aktuelle arbeidsmåter

- arbeide med fortellinger
 - arbeide med høytider
 - lese (høyt) og dramatisere hellige tekster
 - besøke hellige hus og hellige steder (kirkegård for eksempel)
 - se på kunst
 - tegne og forme hellige personer og gjenstander
 - håndtere hellige gjenstander
 - lage «religiøse ting»
 - lage og spise «religiøs mat»
 - synge og lytte til musikk
 - gjøre «hellige bevegelser» – dans, bønnestillinger osv.
 - filosofisk samtale
 - drøfting, diskusjon osv.
 - foredrag, framlegg osv.
 - regne, arbeide med statistikk osv.
 - finne fram på Internett, arbeide digitalt
- «**Problem**»: de morsomste av disse passer ikke til humanismen

Arbeidsmåter som kan gi fritak

- lese hellig tekst høyt
- dramatisere hellig tekst
- synge hellig sang eller sang som uttrykker livssyn, eller framsi hellig lyd
- besøke hellige hus og hellige steder (kirkegård for eksempel)
- tegne og forme hellige personer, vesener og gjenstander
- håndtere hellige gjenstander
- lage «religiøse ting»
- lage og spise «religiøs mat»
- synge og lytte til musikk
- gjøre «hellige bevegelser» – dans, bønnestillinger osv.

Generelt

- Vær konkret med de minste
- Start med fortellinger og praksis
- Ikke sammenlikne
- Bevisst språk
- Husk fritaksretten
- Lag en sammenheng ved hjelp av plakater, bilder, gjenstander, ...
- Ha filosofiske og strukturerte samtaler
- Bruk lærerveiledninger

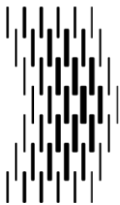
HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Noe å starte med: Viktige eller hellige barn

- Krishna
- Buddha
- Moses
- Jesus
- Muhammed
- Humanistisk barn?

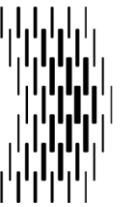
Ruby Bridges, Louisiana, USA, 1960

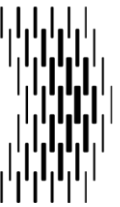
Bøker for barn: Fest og feiring

- Serie som består av fem barnebøker om høytider, et veiledningshefte og fem plakater. – barnehage og 1./2. trinn.
- Barnets opplevelse av høytiden som står sentralt. Gjennom tekst og bilder møter barnet sin egen religion og kultur samtidig som det får et innblikk i andres høytidsmarkeringer.
- Bøkene vil bli oversatt til litauisk, polsk, somali, sorani og urdu.
- Trykte utgaver: Norsk 2016. Litauisk, polsk, somali, sorani og urdu 2017.
- E-bokversjoner: Alle språk 2017
- Lydbøker: Norskutgavene vil være tilgjengelig på www.storytel.no i januar 2017.
- https://www.cappelendammandervisning.no/_toktok-fest-og-feiring-beate-b%C3%B8rresen-9788202423933

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

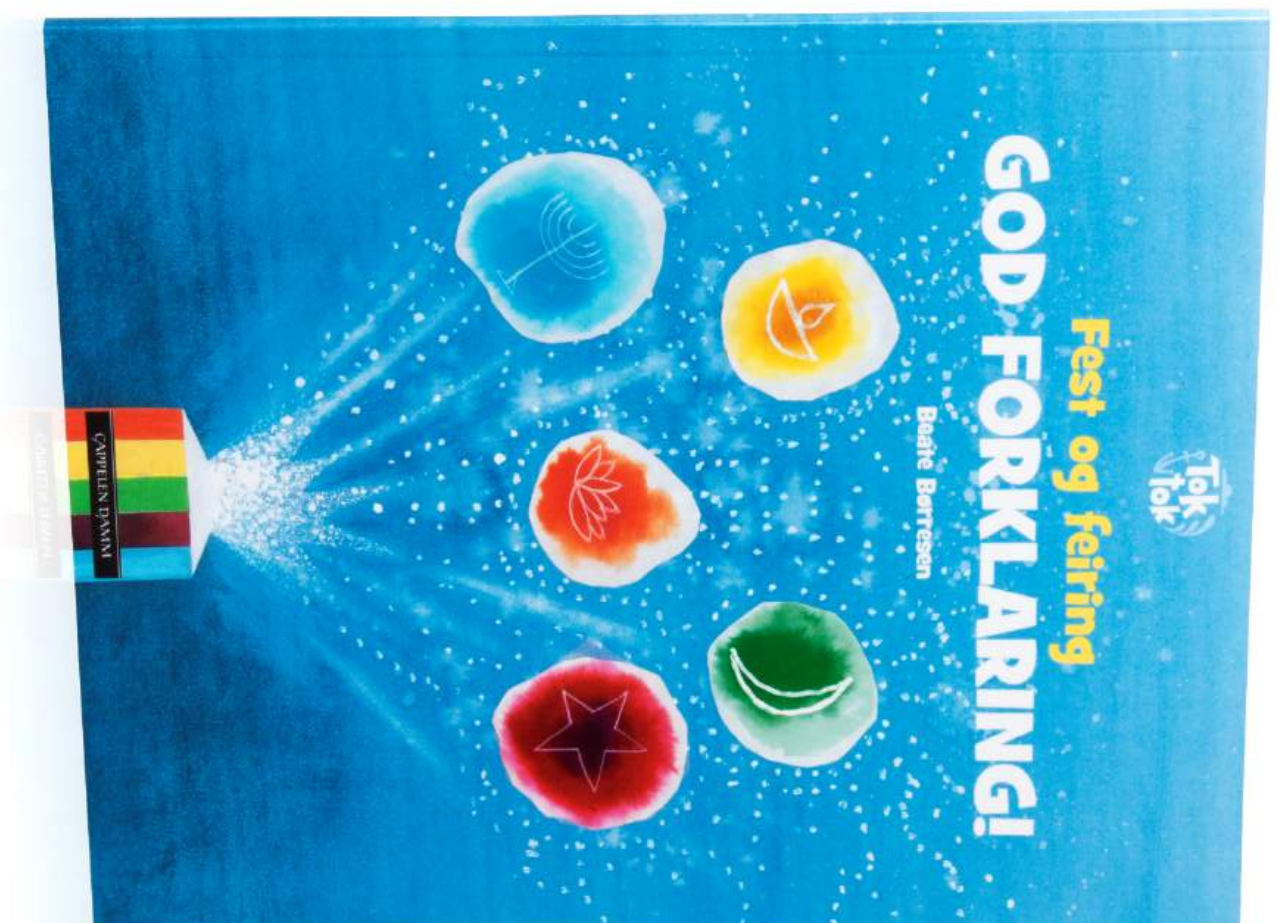
HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Fest og feiring

GOD FORKLARING!

Baåte Berresen

Fest og høytid - dataspill

- Et spill for 1.-4.trinn i faget KRLE
- Seks høytider og merkedager
- Innhold, bakgrunn, praksis og hellige hus
- <http://festoghoytid-larerer.cappelendamn.no/>

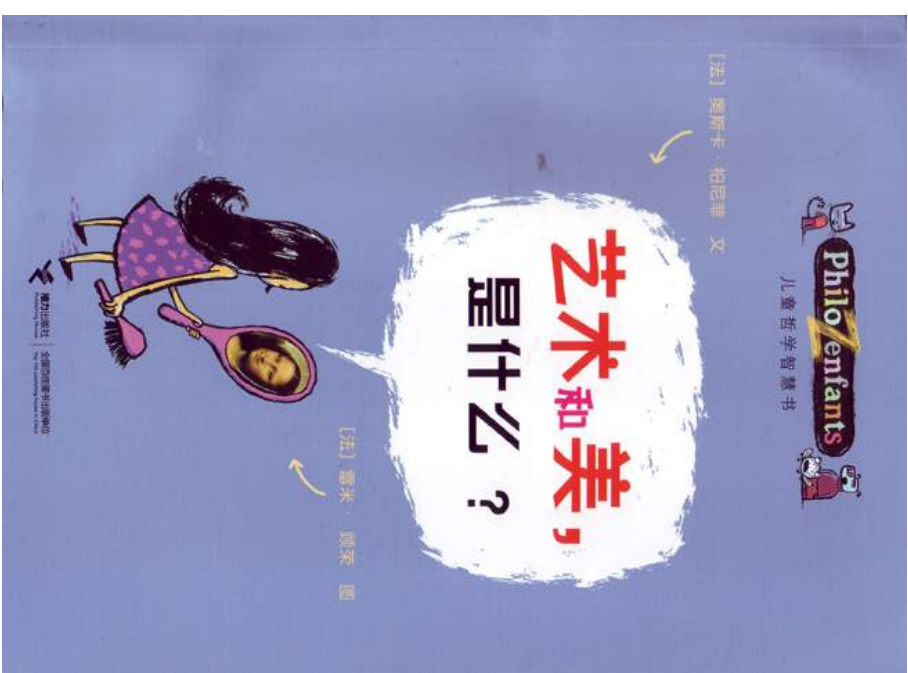
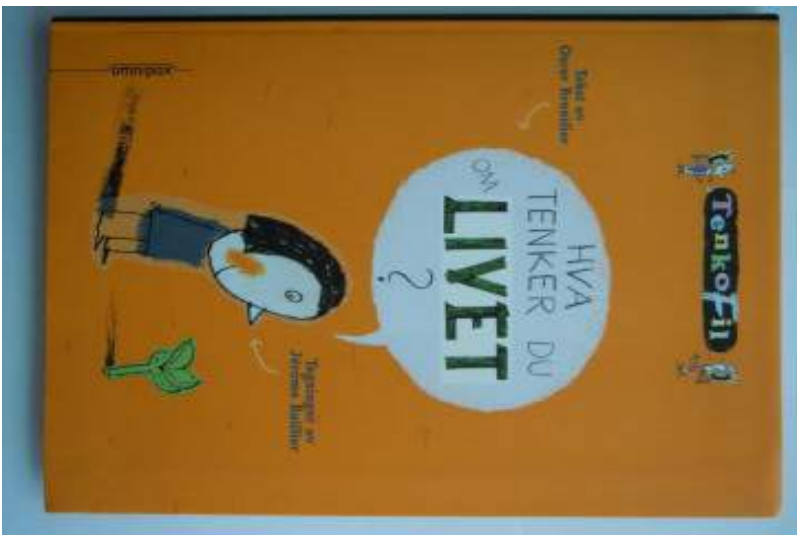
HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

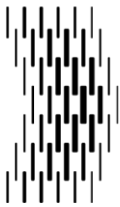
Oscar Brenifier

- Fransk filosof og forfatter
- Skrevet mange bøker for barn om filosofi og etikk
- På mange språk, tre stykker på norsk: Om følelser, Om livet og Om godt og vondt
- <http://www.pratiques-philosophiques.fr/?lang=en>

HØGGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

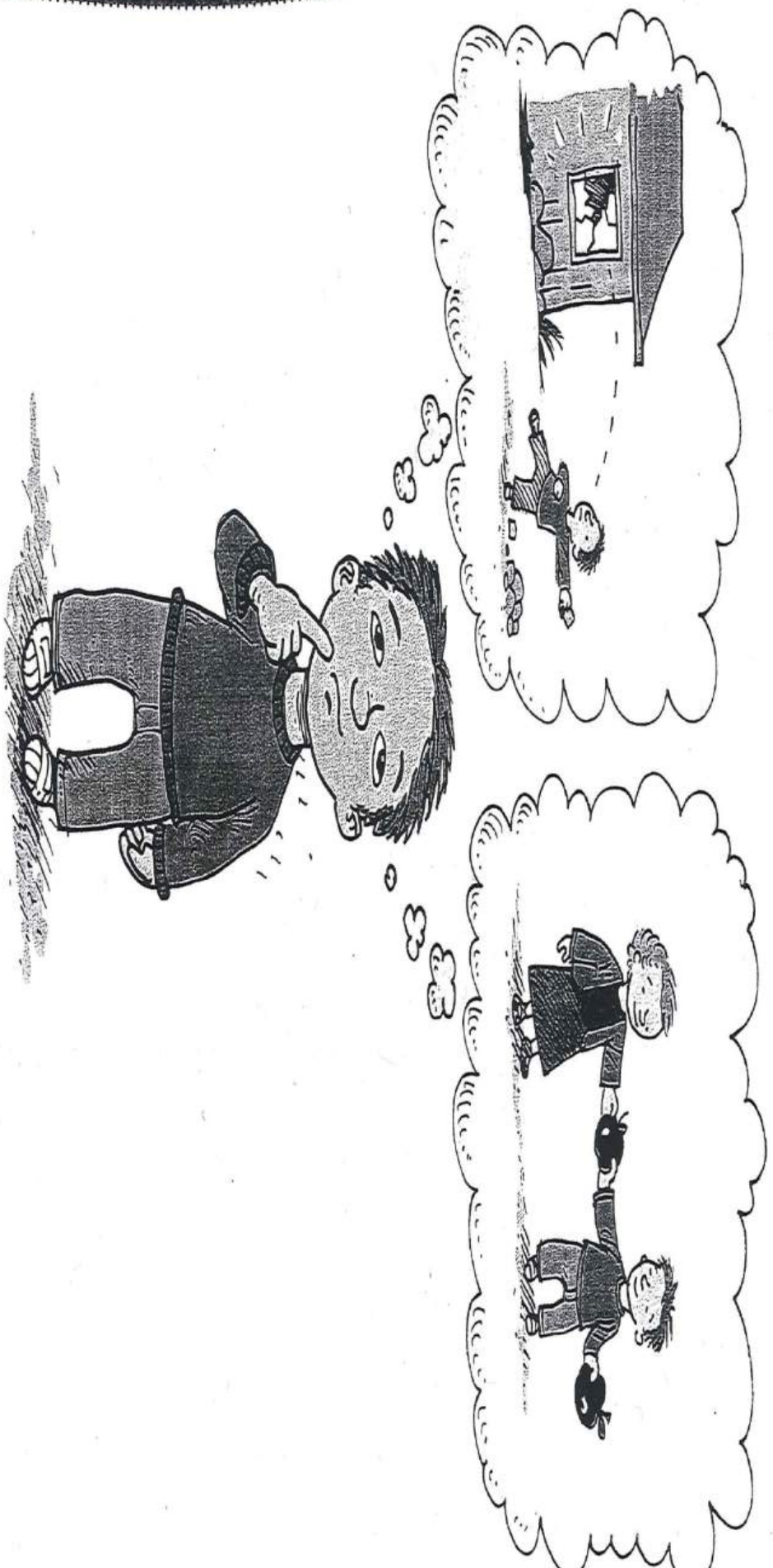

Ressurskofferter for KRLE

- «Kofferter»/boksér med gjenstander, tekster, musikk og liknende til KRLE-undervisning ved Deichmanske bibliotek i Oslo
 - <https://sok.deichman.no/work/w16106bf88821f7f1948828e56bbc32ab/publication/p16106bf88821f7f1948828e56bbc32ab?back=%2Fsearch%3Fquery%3DKrl&showMore=p16106bf88821f7f1948828e56bbc32ab>
- Også Aktive fredreiser har slike <http://www.koffert.aktive-fredsreiser.no/KompKRL.htm>
- Kanskje du kan hjelpe ditt lokale bibliotek til å gjøre noe liknende?

RETT OG GALT

NOE ER RETT.
NOE ER GALT.
HVORDAN VET VI DET?

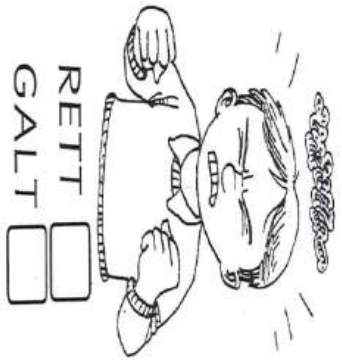
RETT
GALT

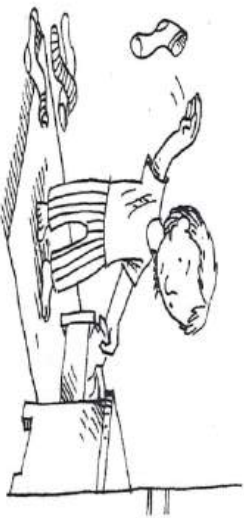
RETT
GALT

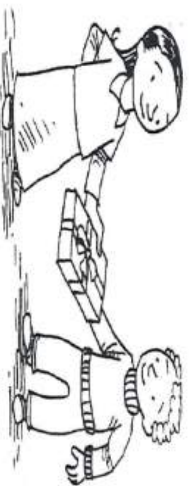
RETT
GALT

RETT
GALT

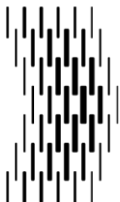

RETT
GALT

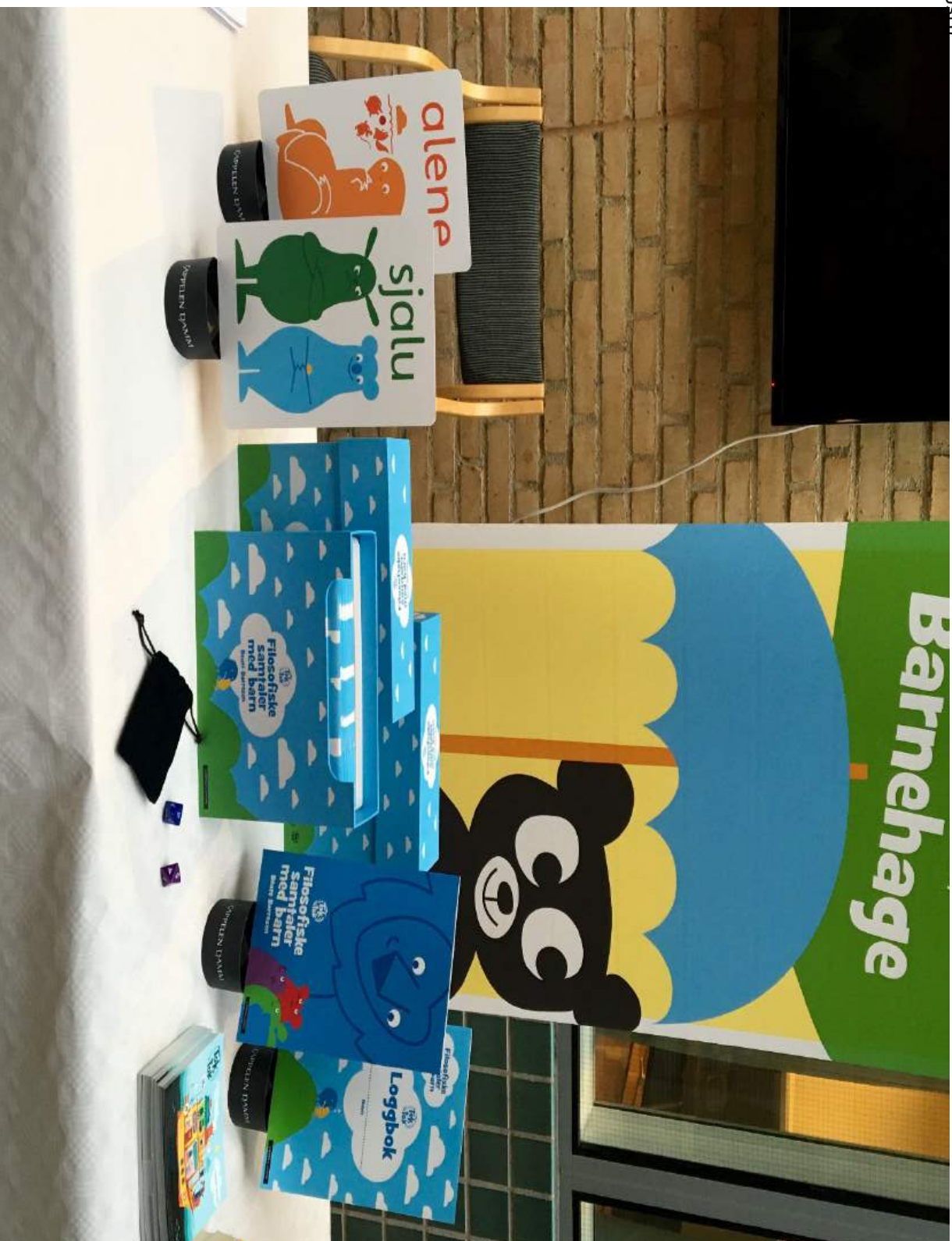

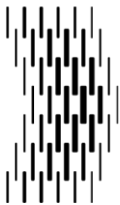
RETT
GALT

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Loggark: Vise respekt

Navn Dato

Vise respekt for tro, livssyn, ritualer, hellige gjenstander og steder

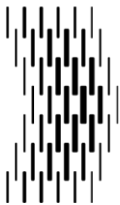
Tenkepause: Skriv ned en til tre måter vi kan vise respekt for ritualer på

Samtale: Velg ut en som skal presentere sitt forslag. Finn ut sammen om det er bra. Gjør det samme med et nytt forslag. Lag en liste på tavla med for skjellige måter vi kan vise respekt på. Finn ut hvilket som er det beste.

Metasamtale:

Hva lærte vi om ritualer?

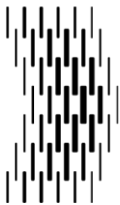
Hva var vanskelig?

Gulvøvelse: Vise respekt

Påstander eleven skal ta stilling til ved å si/vise om de er uenige eller ikke.

1. Å sitte når andre kneler er å vise respekt.
2. Å knele sammen med andre er å vise respekt.
3. Å kritisere andres praksis er å vise respekt.
4. Å si at man er uenig med andre er å vise respekt.
5. Å vende seg mot Mekka sammen med andre er å vise respekt.
6. Å holde kjæft er å vise respekt.
7. Å søke kunnskap om andre er å vise respekt.
8. Å synge når andre synger er å vise respekt.
9. Å kreve at andre synger er å vise respekt.
10. Å bruke kors som smykke er å vise respekt.
11. Å vise respekt er å gjøre som man blir bedt om av vertskapet.

Gulvøvelse: Bud

Påstander eleven skal ta stilling til ved å si/vise om de er uenige eller ikke.

1. Budene sier hva som er rett.
2. De som bryter budene skal straffes.
3. Gud kan gi menneskene bud.
4. Menneskene kan lage bud.
5. Noen bud er dårlige.
6. Alle bud er bra.
7. Man må kunne budene for å være et godt menneske.
8. Menneskene er født med bud.
9. Alle mennesker har samme bud.
10. Vi kan bryte budene.
11. Vi bør bryte budene.
12. Vi kan følge budene.
13. Vi bør følge budene.
14. Det er et bud som sier at vi skal være enige.
15. Det er et bud som sier at vi skal være lydige.
16. Det er et bud som sier at vi ikke skal lyve.

Øvelse: Forbilde

- Skriv "Forbilde" på tavla og si at dere skal arbeide med forbilder.
- Tenkepause: Alle skriver ned et forbilde de har/kunne tenke seg å ha + to ting ved vedkommende som gjør hun/han til et forbilde.
- Slå terning.
- Ta en runde.
- Samle inn egenskaper som kan gjøre en person til et forbilde. Læreren skriver en liste på tavla etter diktat fra elevene.
- Tenkepause: Alle rangerer egenskapene i forhold til hvilke som er de viktigste. Eventuelt: lag lapper med egenskaper og ranger dem på gulvet.

Gulvøvelse: Eitiske modeller med utgangspunkt i løgn

Ha scenariene med stor skrift på lapper. La elevene gradere dem fra «Mindre akseptabel» til «Mer akseptabel». Kan brukes til undervisning i eitiske modeller og grunnprinsipper.

1. Du forteller en diger løgn til søsteren din bare for å se hvordan hun reagerer
2. Du lyver til noen på det andre laget om taktikken til ditt eget lag, for å lure dem og hjelpe dere med å vinne kampen.
3. Noen bøller truer med å banke deg hvis du ikke forteller dem det de vil vite. Så du lyver for å redde deg selv.
4. Du redder dem som er i flyet sammen med deg fra flykaprere ved å fortelle en forferdelig løgn om en uskyldig passasjer slik at de dreper han i stedet.
5. Flyet ditt har blitt kapret. Du redder alle i flyet ved å lyve til kaprerne.
6. Du vet at den personen som ber deg om hjelp ofte har løyet for deg, så du bestemmer deg for å lyve for ham.
7. Bestemoren din har strikket en genser til deg. Du forteller henne at den er veldig fin, selv om du i virkeligheten ikke liker den i det hele tatt.
8. Du vil ha det siste kakestykket, så du lyver og sier at du ikke har fått noe i det hele tatt.
9. Legen trodde ikke at fru Brandt kunne takle å få vite hvor syk hun var, så han fortalte henne at det ikke var så alvorlig.
10. En venn spør deg om å låne noen penger. Du sier at du er blakk, selv om det er en løgn, fordi du vet at han vil bruke pengene til å kjøpe stoff.

Humanistiske helter

Illustrer humanismen med «helter». Det blir fortelling. Bruke nettet. Osv.

- Elsa Laula Renberg
- Eglantyne Jebb
- Tove Pihl
- Alva Myrdal
- Fridtjof Nansen
- Bertha von Suttner
- ...